

ÍNDEX

Presentació (Pare Jesús M. Oliver).....	9	El monestir de Santes Creus i el seu entorn (Antoni Carreras)	84
Introducció històrica (Valentí Gual)	10	L'entorn geogràfic	
El context històric (Valentí Gual)	16	L'entorn social	
El feudalisme. L'estructura social		L'entorn espiritual	
Santes Creus i el seu entorn actual			
Els monestirs cistercencs i la casa reial de Catalunya-Aragó (Gener Gonzalvo).....	24	El monestir cistercenc de Vallbona (Josep M. Sans)	100
Sant Benet i el món benedictí (Pare Jesús M. Oliver)	32	L'entorn geogràfic	
Sant Benet		L'entorn social	
El mon benedictí			
El model cistercenc (Josep Prats)	36	El monestir de Vallbona i el seu entorn (Gener Gonzalvo i Joan Duch)	138
La regla de Sant Benet		La vall del Corb: terra de reconquesta	
El model cistercenc		Terra de monestirs	
Ubicació i distribució del model cistercenc		Terra de pelegrinatge	
L'expansió del Cister per Europa		Els dominis de Poblet a l'Urgell	
Els nostres monestirs cistercencs		Els monestirs cistercencs de la vall del Corb	
Els monjos cistercencs: agricultors i ramaders (Josep Baluja).....	46	Més de 800 anys de Ruta del Cister (Josep M. Rovira)	150
Aportació cistercenca a l'agricultura			
Els conversos		Llistat de municipis i pedanies de la Ruta del Cister	152
Les granges cistercenques			
L'art cistercenc	52		
Introducció (Josep Prats)			
L'estil romànic (Josep Baluja)			
L'estil gòtic (Josep Baluja)			
El monestir de Poblet i el seu entorn (Antoni Carreras)	68		
L'entorn geogràfic			
L'entorn social			
L'entorn espiritual			
Poblet i el seu entorn actual			

EL CONTEXT HISTÒRIC. EL FEUDALISME

L'estructura social

El feudalisme és un mode de producció que es caracteritza per l'explotació d'una majoria de la població, els pagesos, per part d'una minoria de privilegiats, els senyors, que, com a tals, ni treballaven ni pagaven impostos. El feudalisme, definit a grans trets, s'allargarà des del segle IX fins a la primera meitat del segle XIX, tot i que durant els temps moderns, a partir del segle XV, coneixerà importants variacions provocades per la introducció del primer capitalisme comercial i el disseny del que s'ha anomenat economia-món. L'economia del feudalisme és autosuficient, basada en una agricultura pobra, de pura subsistència, i que no genera massa excedents. En l'àmbit polític, el feudalisme medieval es caracteritza per l'atomització del poder, sobretot per la pèrdua del poder dels monarques en favor de la noblesa. Els senyors feudals oferiren protecció als pagesos quan els reis no aconseguien vehicular-la, però en feren pagar als camperols un preu molt car.

Per la seva banda, la societat feudal és fortament jerarquitzada: una minoria de nobles i d'eclesiàstics gaudeix de tot el poder i de tota mena de privilegis, no genera riquesa i explota una majoria de pagesos i d'esclaus que, en canvi, amb el seu treball alimenten totes les capes socials.

A més, té una estructura piramidal. Al vèrtex hi ha el papa i l'emperador com a màximes autoritats. La resta està dividida en tres estaments que podem resumir en dos grups: els privilegiats i els no privilegiats. La pertinença a un estament venia determinada, sobretot, pel naixement. Molt difícilment una persona nascuda en el si d'un estament podia passar a un altre.

Els privilegiats eren els estaments de la noblesa i dels eclesiàstics. Eren grups minoritaris, inferiors al deu per cent del cos social. No treballaven, no pagaven impostos, podien utilitzar armes i impartir justícia. En resum, les seves tasques eren guerrear (*bellatores*) i pregar (*oratores*), de manera respectiva.

Dins de la noblesa, a més, hi havia unes relacions de vassallatge establertes entre nobles de rang diferent. Això vol dir que un noble

podia ser vassall d'un altre noble i això implicava una jerarquia. El senyor feudal administrava justícia entre els seus vassalls, cobrava impostos i els reclutava quan els necessitava per lluitar contra els seus rivals. Els vassalls, per la seva part, havien de retre homenatge i jurar fidelitat al seu senyor. A canvi, es comprometia a protegir-los. Arribat el cas, i a través de la cerimònia coneguda amb el nom d'investidura, el noble donava al seu vassall una espasa, terres i un castell.

Els no privilegiats eren un grup format pels pagesos (*laboratores*), que alimentaven tots els estaments amb el seu treball. No tenien cap privilegi i representaven un alt percentatge de la població. Uns quants eren lliures, però amb el decurs del temps la majoria havien esdevingut serfs de la gleba, és a dir, estaven subjectes a un senyor i no podien abandonar la terra. A canvi de la tècnica de protecció del senyor, el pagès havia de pagar al noble uns impostos en forma de part de la collita o havia de treballar gratis les terres del senyor. El camperol també havia de pagar per utilitzar les instal·lacions del feu, com ara els ponts, les fonts, els molins, la ferreria, el forn, els camps de pastura... Eren els monopolis o "destrets", que només una economia mínimament capitalitzada, com la senyorial, podia aixecar o bastir a l'espera d'obtenir-ne rendiment. El pagès o el menestral, el vassall en definitiva, era obligat a usar i a pagar aquests monopolis. A més, els pagesos havien de satisfer un impost a l'Església, el delme, que corresponia a una desena part, aproximadament, de la collita. La situació jurídica dels pagesos havia esdevingut lamentable: estaven mancats de llibertat i no podien abandonar el mas. En determinades èpoques, van estar sotmesos als mals usos.

En l'Església catòlica de la societat feudal sobresurt el clergat agrupat en els monestirs escampats arreu d'Europa dedicats a l'evangelització dels pobles que s'havien convertit al cristianisme i, en el cas de la península Ibèrica, a fomentar la repoblació de les terres conquerides als sarraïns.

Els orígens i l'evolució del feudalisme a Catalunya vénen marcats per la dinàmica històrica del segle XI. Hi va haver un augment de població que va contribuir a l'enriquiment de l'estament nobiliari, que va cobrar abundants rendes de la terra. A més, gairebé la

LLISTAT DE MUNICIPIS I PEDANIES DE LA RUTA DEL CISTER

Alt Camp	
23 municipis 17 pedanies 1 entitat municipal descentralitzada (EMD)	
Municipis i pedanies:	
· Aiguamúrcia	· El Pont d'Armentera
· Santes Creus	· Puigpelat
· El Pla de Manlleu	· Querol
· Les Pobles	· Esblada
· L'Albà	· La Riba
· Masbarrat	· Rodonyà
· Les Destres	· El Rourell
· Alcover	· Vallmoll
· La Plana	· Valls
· Alió	· Fontscaldes
· Bràfim	· Masmolets
· Cabra del Camp	· Picamoixons
· Figuerola del Camp	· Vilabella
· Miramar	· Vila-rodona
· Els Garidells	· Vilardida
· El Milà	
· La Masó	
· Montferri	
· Mont-ral	
· Farena	
· El Bosquet	
· L'Aixàviga	
· Nulles	
· Bellavista	
· Casafort	
· El Pla de Santa Maria	

Conca de Barberà	
22 municipis 32 pedanies	
Municipis i pedanies:	
· Barberà de la Conca	· Pontils
· Ollers	· Santa Perpètua de Gaià
· Blancafort	· Vallespinosa
· Conesa	· Seguer
· L'Espuga de Francolí	· Montalegre
· Les Masies	· Vilaperdius
· Forès	· Valldeperes
· Llorac	· Rocafort de Queralt
· Rauric	· Santa Coloma de Queralt
· Albió	· Aguiló
· La Cirera	· La Pobla de Carivenys
· Montblanc	· Les Roques
· Rojals	· Sarraí
· La Guàrdia dels Prats	· Montbrí de la Marca
· Prenafeta	· Vallverd
· Lilla	· Savallà del Comtat
· El Pinetell	· Segura
· Passanant	· Senan
· Belltall	· Solivella
· Glorieta	· Vallclara
· La Pobla de Ferran	· Vallfogona de Riucorb
· La Sala	· Vilanova de Prades
· Les Piles	· Vilaverd
· Biure de Gaià	· Vimbodí i Poblet
· Figuerola	· Poblet
· Sant Gallard	· Riudabella
· Guialmons	
· Pira	

Urgell	
20 municipis 21 pedanies 2 entitats municipals descentralitzades (EMD)	
Municipis i pedanies:	
· Agramunt	· Sant Martí de Maldà
· Montclar d'Urgell	· Rocafort de Vallbona
· Donzell d'Urgell	· El Vilet
· Almenara Alta	· Llorenç de Rocafort
· Les Puelles	· Seana
· Mafet	· Tàrraga
· Anglesola	· Santa Maria de Montmagastrell
· Belianes	· Claravalls
· Bellpuig	· La Figuerosa
· Castellserà	· Riudovelles
· Ciutadilla	· Altet
· La Fuliola	· El Talladell
· Boldú	· Tornabous
· Guimerà	· La Guàrdia d'Urgell
· Maldà	· El Tarròs
· Nalec	· Vallbona de les Monges
· Els Omells de na Gaia	· Montblanquet
· Preixana	· Verdú
· Puigverd d'Agramunt	· Vilagrassa
· Ossó de Sió	
· Montfalcó d'Ossó	
· Bellver d'Ossó	
· Castellnou d'Ossó	
· Rocallaura	